

Stypendia i zapomogi w raporcie GUS

Raport GUS pt. Szkolnictwo wyższe i jego finanse w 2023 roku to doskonała okazja do sprawdzenia, czy poprzednie prognozy sprawdziły się - oraz do zadania pytania, jaki będzie kolejny rok. Polityka stypendialna, również w szkołach wyższych, wymaga planowania, chociaż nie wszystko można przewidzieć.

Jacek Pakuła 31 października 2024

Tradycyjnie, w ostatnim dniu października ukazał się raport [Głównego Urzędu Statystycznego pt. Szkolnictwo wyższe i jego finanse w 2023 roku](#). Prezentowane dane obejmują również pomoc materialną dla studentów. Publikacja raportu GUS to również okazja, czy sprawdziły się moje prognozy, a także zachęta do sformułowania odpowiedzi na pytanie, co nam czeka w 2024 roku?

Kontynuując zabawę, warto wrócić do tekstu pt. [Dylematy stypendialne..., czyli prognoza aktualna!](#) oraz przypomnieć inny tekst pt. [Idzie nowe, czyli warto być na czasie!](#)

W 2022 roku prognoza była następująca: *Zapewne spadek liczby stypendiów socjalnych, utrzymanie liczby stypendiów rektora i wzrost liczby zapomóg. Należy spodziewać się również wzrostu stawek stypendialnych dla stypendium socjalnego i stypendium dla osób niepełnosprawnych oraz, co oczywiste, wyższych kwot zapomóg. Reforma wisi w powietrzu!*

Natomiast w 2023 roku na pytanie: Co nas czeka w 2023 roku? odwiedź była następująca: *Zapewne spadek liczby stypendiów socjalnych, utrzymanie liczby stypendiów rektora i wzrost liczby zapomóg. Należy spodziewać się również wzrostu stawek stypendialnych dla stypendium socjalnego i stypendium dla osób niepełnosprawnych oraz, co oczywiste, wyższych kwot zapomóg. Reforma wisi w powietrzu!*

Czas wrócić więc do lektury raportu GUS zestawiając najnowsze dane z poprzednimi okresami: 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 oraz 2023 rok:

Rok akademicki	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Studenci (mln)	1,291	1,230	1,204	1,218	1,218	1,223	1,245
Stypendia (tys.)	249,5	228,0	199,6	180,4	172,5	160,5	158,4
St. socjalne	153 074	129 978	101 811	79 395	65 804	55 267	52 402
St. rektora	98 286	97 028	93 043	94 114	96 156	92 463	93 010
St. dla os. niepełn.	20 109	19 028	17 954	17 108	17 471	17 684	18 768
Zapomoga	12 311	12 292	9 517	27 451	13 762	19 041	12 606
Kwoty (rocznie)	PLN	PLN	PLN	PLN	PLN	PLN	PLN
St. socjalne	6162,7	6683,1	7435,5	8094,9	9614,6	11293,4	14073,2
St. rektora	5211,7	5723,8	6115,1	6766,7	6917,9	7493,2	8858,6
St. dla os. niepełn.	4000,4	4225,4	4752,8	5635,1	6381,5	7338,9	12819,1
Zapomoga	1148,0	1101,0	1294,3	1315,6	1639,3	2071,5	2303,5

Powyższe zestawienie, przygotowane na podstawie danych GUS, wskazuje, że o ile wzrosła liczba studentów, o tyle - co było

oczywistą oczywistością - obserwujemy spadek liczby studentów pobierających pomoc materialną dla studentów. Nie jest on może znaczny, ale w dużym stopniu ów spadek został zahamowany dzięki studentom zagranicznym, którzy sięgają po stypendium socjalne coraz częściej. Niemniej, spadek liczby studentów pobierających stypendium socjalne jest widoczny, chociaż to tylko 5%; w zakresie stypendium rektora dostrzec można minimalny wzrost (0,6%); wzrost liczby studentów otrzymujących stypendium dla osób niepełnosprawnych (6%), a także bardzo wyraźny spadek liczby zapomóg (36% - i powrót praktycznie do roku 2018/2019). Naturalnie wzrosty nam również kwoty przyznawanych świadczeń, tj. w przypadku:

- stypendium socjalnego - wzrost o prawie 25%;
- stypendium rektora - wzrost o 18%
- stypendium dla osób niepełnosprawnych - wzrost o 75%
- zapomóg - wzrost o 11 %.

Czy te dane mogą dziwić? Nie, to naturalna konsekwencja przyjętych rozwiązań prawnych i doskonała ilustracja na brak jakiegokolwiek polityki stypendialnej. Spadek liczby świadczeń to konsekwencja błędnej wykładni ograniczenia zawartego w art. 93 ust. 4 (tzw. 12 semestrów). Aktualnie toczy się spór, czy chodzi o 12 pierwszych semestrów studiowania, czy jednak o 12 semestrów objęcia pomocą. Uczelnie powielają błędne i szkodliwe stanowisko Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, którego skutkiem jest zmniejszenie liczby przyznanych świadczeń. Spadek nie jest tak wyraźny tylko dlatego, że studenci zagraniczni otrzymali szerszy dostęp do stypendium socjalnego.

Liczba stypendiów rektora jest na podobnym poziomie, chociaż wzrost ogólnej liczby studentów nakazywałby również zwiększenie liczby stypendystów rektora. Tutaj jednak przeszkodą jest ograniczenie 60% wydatkowania środków na stypendia rektora z puli stypendiów rektora, stypendiów socjalnych i zapomóg. Skoro bowiem kwota wydatkowana na stypendia socjalne maleje to naturalne, że musi maleć kwota świadczeń na stypendia rektora. Można oczywiście ratować te 60% wydatkując większe kwoty na zapomogi, co zresztą potwierdzają dane. Zapomogi są coraz wyższe. Zastanawiać jednak musi radykalny spadek ich liczby. Rozwiązanie jest jednak proste - błędna wykładnia art. 93 ust. 4 PSWiN. Co więcej, dane podpowiadają, że należałoby z puli, z której wylicza się 60% na stypendia rektora, wyłączyć zapomogi, a dodać stypendia dla osób niepełnosprawnych. Druga zmiana powinna polegać na wyłączeniu możliwości przyznania zapomóg spod tzw. 12 semestrów, bez względu czy chodzi o studiowanie, czy objęcie pomocą. Zapomoga ma charakter incydentalny, losowy i być może powinna przysługiwać każdemu studentowi.

Wzrosła również liczba studentów pobierających stypendium dla osób niepełnosprawnych. To wynik art. 93 ust. 7 (dodatkowe 12 semestrów), ale i stan, gdy tych studentów jest coraz więcej w szkołach wyższych.

Co do kwot, skoro liczba osób otrzymujących spada, zaś dotacja na pomoc materialną jest praktycznie na takim samym poziomie, to naturalne jest to, że świadczenia muszą rosnąć. Zaobserwować można jednak różną dynamikę tych zmian, gdy idzie o kwoty - od 11% do 25%, a w przypadku stypendium dla osób niepełnosprawnych aż o 75%. To ostatnie świadczenie to okazja by nie wpaść w pułapkę zbyt wysokiej rezerwy na koniec roku (nie więcej niż 30%), dlatego uczelnie coraz chętniej przyznają coraz wyższe zapomogi.

Czas więc na pytanie, bez którego nie byłoby tego wpisu: **Co nas czeka w 2024 roku?**

Tym razem należy spodziewać się spadku liczby studentów. Spadek liczby stypendiów socjalnych będzie jednak dużo bardziej wyraźny. Liczba stypendiów rektora powinna utrzymać się na podobnym poziomie, z zastrzeżeniem, że może minimalnie spaść. Wzrośnie jednak liczba stypendiów dla osób niepełnosprawnych i zapomóg. Kwoty świadczeń też wzrosną - będzie to wyraźnie widoczne na przykładzie zapomóg. Czas na prawdziwą reformę!

Tak się również składa, że aktualne albo mamy już podzielone środki na pomoc materialną, albo za chwilę dokonamy tego podziału. Planując wydatkowanie dotacji na stypendia i zapomogi pod rozważę warto wziąć powyższe kwestie.

Pod adresem: <https://pomocmaterialna.pl/ministerstwo/2024/> dostępna jest aktualna oferta bezpłatnych webinarów. Zapraszamy do udziału!

Blog pt. Pomoc materialna dla studentów jest częścią projektu Instytutu Prawa Szkolnictwa Wyższego i Nauki pt. Pomoc materialna dla studentów - kompetentnie i na czas! - II edycja, który decyzją Ministra Nauki został dofinansowany i jest zrealizowany w 2024 roku jako zadanie publiczne w ramach konkursu pn. „Organizowanie i animowanie działań na rzecz Środowiska akademickiego”.

